

УДК 378.018.43.048.014.6

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-3-76-87

**ONLINE CONSULTS AS A COMPONENT PART OF DISTANCE
EDUCATION IN HIGH SCHOOL**

**ОНЛАЙН-КОНСУЛЬТАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У
ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Lyudmyla OSTROVSKA,

PhD in Philological Sciences,
Associate Professor

Людмила ОСТРОВСЬКА,

кандидат філологічних наук, доцент

<http://orcid.org/0000-0003-1394-6797>

ostrovskaludmyla@gmail.com

*Petro Mohyla Black Sea National
University*

✉ 10 68-Desanynkiv St.,
Mykolayiv, Mykolayiv region,
54003

*Чорноморський національний
університет імені Петра Могили*

✉ вул. 68-Десантників, 10
м. Миколаїв, Миколаївська обл.
54003

Original manuscript received: October 03, 2020

Revised manuscript accepted: November 25, 2020

ABSTRACT

The distance learning in the higher education has been characterized as one of the most appropriate forms in the current conditions of globalization and the spread of quarantine measures in Ukraine and in the whole world. It has been determined that there are numerous advantages of distance learning on the one hand, but there are significant risks of reducing the quality of such learning in comparison to traditional education. In this connection, the expediency of introducing of synchronous online consultations in the distance education as a compulsory component has been substantiated. The experience of giving synchronous online consultations in the conditions of distance learning at the Petro Mohyla Black Sea National University during the teaching of normative professional subjects of Ukrainian language and Literature magisters has been analyzed. The proposed system of synchronous online consultations has been designed to perform the following educational functions such as a function of motivation of students' learning activities, a function of assimilation of acquired knowledge, a corrective function, a function of developing professionally oriented competence, a function of generalization and systematization of knowledge. It has been emphasized that synchronous online consultations will be effective in case they are systematic and they are given due to psychological and didactic requirements, in particular, taking into account the psychological characteristics of the current generation of students as "digital". And as the result there is a requirement to visualize learning material, its complete systematization and generalization. The virtual environment for synchronous online consultations can be the online conference platform Zoom Video Communications, which technical features provide their full implementation. Confirming the effectiveness of synchronous online consultations, it has been conducted an anonymous survey of students, as a result of which most students recognize the importance and necessity of this form for distance learning. The proposed system of synchronous online consultations contributes to the effective study of the relevant discipline and improves the quality of education in general. The development of online courses in the disciplines has been provided by the relevant educational programs.

Keywords: *distance education, synchronous online consultations, organization of synchronous online consultations, digital generation of students, virtual environment of distance education, quality of education.*

Вступ. Дистанційне навчання в закладах вищої освіти України набуває в сучасних умовах усе більшої ваги з огляду на загальну світову тенденцію й стрімкий розвиток інформаційних та інтернет-технологій. Значному поширенню у світі дистанційної освіти сприяло проголошення ЮНЕСКО концепції безперервної освіти, або «освіти протягом життя». Чинний Закон України «Про освіту» визначає дистанційну як окрему форму здобуття освіти. Поточна ситуація з пандемією COVID-19 і запровадження карантинних заходів в Україні ще більше активізували проблему дистанційної освіти. Якщо ще донедавна дистанційні освітні технології в українських ЗВО переважно виконували функцію підтримки традиційного освітнього процесу, особливо для заочної форми навчання, то вже зараз вона стає основною. Безумовно, дистанційна освіта має низку специфічних властивостей і вимагає від учасників дистанційного освітнього процесу не лише відповідного технічного його забезпечення, але й сформованих компетенцій щодо застосування інформаційних та інтернет-технологій.

Специфіка дистанційної освіти та окремі аспекти її запровадження у ЗВО не раз ставали предметом аналізу. Науковці досліджували загальні питання організації дистанційної освіти, зокрема зосереджувалися на технологіях розробки дистанційного курсу (Биков, 2008). Окрім цього, пропонували модель дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (Заблоцький, 2016) і середніх закладах освіти (Богачков, 2011). Вивчення сервісного супроводу дистанційної освіти стало актуальним й у зв'язку з появою в Україні вимушено переміщених закладів вищої освіти (Семенов, 2017). Дослідники зосереджують особливу увагу на сучасному стані поширення дистанційної освіти у ЗВО України та окреслюють перспективи її розвитку (Сисоева, 2019). Не менш важливим постає й опрацювання світового досвіду розвитку дистанційної освіти (Шуневич, 2005), (Романовська, 2020). Предметом зацікавлення вчених стають дистанційні методи навчання окремих дисциплін, а також проблема якості освіти в умовах її дистанційної організації (Назарко, 2016).

Метою статті є проаналізувати досвід проведення синхронних онлайн-консультацій в умовах дистанційної форми навчання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили в процесі викладання нормативних дисциплін циклу професійної підготовки магістрів з української мови та літератури та обґрунтувати доцільність застосування синхронних онлайн-консультацій як обов'язкової складової дистанційної освіти.

Методи та методики дослідження. Для реалізації мети використано теоретичні та емпіричні методи дослідження: метод критичного аналізу педагогічних і методичних наукових праць щодо

порушені проблеми; аналіз чинних нормативних документів; метод наукового спостереження за освітнім процесом; анкетування студентів та аналіз результатів підсумкового контролю.

Результати та дискусії. Дистанційну освіту вже традиційно тлумачать як таку форму організації, за якої її «активні учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) досягають цілей навчання, здійснюючи навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально, тобто на відстані, яка не дозволяє й не передбачає безпосередньо навчальну взаємодію учасників віч-на-віч інакше, ніж коли учасники територіально перебувають поза межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії та коли в процесі навчання їхня особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою» (Биков, 2008: 9). У «Рекомендаціях щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти» МОН України зазначається, що за дистанційного навчання опосередкована взаємодія суб'єктів засобами онлайн-технологій є визначальною (Рекомендації, 2020: с. 22).

Дистанційна форма організації освітнього процесу виявляє цілу низку переваг порівняно з традиційною формою. Насамперед, дослідники наголошують на гнучкості дистанційної освіти, оскільки студенти не обмежені місцем, можуть планувати зручний для них час і темп заняття. Значною перевагою також є те, що студенти завжди мають можливість повернутися до архіву занять, відеолекцій або повідомлень у чаті. Окрім цього, з-поміж переваг дистанційної освіти йдеться про інтерактивність, мобільність, технологічність освітнього процесу, можливість реалізації індивідуального підходу, вияву креативності (Назарко, 2016), (Осадчий, 2009).

У Чорноморському національному університеті імені Петра Могили для забезпечення дистанційної освіти в процесі викладання нормативних дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури використовується система Moodle, яка є інструментальним середовищем для розробки дистанційних курсів, відрізняється різноманітним функціоналом, надійністю й відносною простотою в застосуванні. Система Moodle як база платформа забезпечення дистанційної освіти дає можливість для 1) розміщення інформаційних матеріалів, призначених студентам для підготовки до занять (покликання на відеолекції, розміщені в YouTube; озвучені PowerPoint-презентації лекцій; плани семінарських / практичних занять; практичні завдання; електронні варіанти рекомендованих підручників, навчальних посібників, словників, довідників тощо; питання до заліків / іспитів та ін.); 2) організації опосередкованого спілкування студентів з викладачем у чаті; 3) проведення комп'ютерного тестування та аналізу отриманих результатів; 4) оцінювання виконаних студентами відповідних робіт. Однак система Moodle не може забезпечити такої важливої складової дистанційного навчання, як синхронне онлайн-спілкування між

учасниками освітнього процесу.

Компанія «Нью Імідж Маркетинг Груп» у жовтні 2020 року провела експрес-опитування українців щодо їхнього ставлення до дистанційної освіти в ЗВО (Освіта.УА, 20.10.2020). Негативно до дистанційного навчання ставляться 30% опитаних, ще 37% оцінюють його скоріше негативно. Позитивно оцінюють цю форму навчання лише 8 % українців та ще 25 % ставляться до нього скоріше позитивно. З-поміж основних причин відповідного ставлення до дистанційної форми навчання 91 % респондентів називає зниження якості освіти учнів та 57 % указують на неефективну організацію дистанційного навчання. Проведене опитування свідчить про необхідність пошуку ефективної системи організації дистанційної форми навчання.

Очевидно, що за дистанційної освіти значення самостійної роботи студентів значно зростає, окрім цього, змінюється й традиційний статус викладача, який стає радше координатором освітнього процесу, консультантом. За умови недотримання відповідних вимог, насамперед йдеться про відсутність належного зворотного зв'язку між викладачем і студентами, а також порушення правил академічної доброчесності студентами (факти плагіату), виникають серйозні ризики зниження показників якості освіти. Запобігти такій ситуації, на нашу думку, якраз і покликані синхронні онлайн-консультації з відповідної дисципліни, які дадуть можливість коригувати процес навчання. Поєднання дистанційної несинхронної форми й своєчасних синхронних онлайн-консультацій сприяє ефективності вивчення відповідної навчальної дисципліни та підвищує якість освіти загалом.

Проведення синхронних онлайн-консультацій вимагає від викладача високого рівня підготовки, насамперед йдеться про технічну й дидактичну складові. Технічна підготовка включає в себе вибір програмного продукту та безпосередню перевірку перед онлайн-консультацією якості роботи апаратного та програмного забезпечення. Обираючи програмний продукт, викладач повинен проаналізувати: якість звуку та відео; список підтримуваних пристроїв, у тому числі мобільних; максимальну кількість учасників; простоту освоєння інтерфейсу. Така перевірка покликана запобігти технічним вадам, що призводять до зниження якості сприйняття й формування негативного ставлення до відповідного сервісу.

Варто наголосити на обов'язковості відеокommунікації під час синхронної онлайн-консультації, яка дає можливість викладачу візуально відстежити реакцію студентів. Українською необхідною для консультацій такого типу постає можливість завантаження матеріалів і демонстрації екрана саме студента, а не лише викладача. Окрім цього, важливою умовою синхронних онлайн-консультацій також є чисельність студентів (до десяти осіб), оскільки більша кількість учасників не дозволить, на нашу думку, поставити відповідні запитання кожному студенту, а викладачу проконтролювати рівень засвоєння навчального матеріалу.

У Чорноморському національному університеті імені Петра Могили під час дистанційної форми навчання в період з березня до червня 2020 року використовувалася платформа онлайн-конференцій Zoom для забезпечення синхронних онлайн-консультацій. Ця платформа має такі можливості: аудіозв'язок і відеозв'язок у режимі реального часу; демонстрацію відеороликів; показ слайдів презентацій; роботу з віртуальною дошкою; демонстрацію документів із виділенням потрібних частин; обмін та надання доступу до файлів; чат (обмін письмовими повідомленнями в режимі реального часу); демонстрацію робочого столу Windows і відкритих на ньому програм; опитування, які в реальному часі дозволяють зібрати думки студентів; роботу з віддаленим робочим столом Windows для демонстрації матеріалів студентів; відеозапис консультації; інтеграцію в інтернет.

Основна дидактична мета синхронних онлайн-консультацій полягає в організації взаємодії учасників дистанційного навчального процесу й контролю за самостійною роботою студентів, що сприяє належній якості навчання студентів. Формат консультування дозволяє обговорити певну проблему з учасниками та отримати коментарі й рекомендації викладача. Синхронні онлайн-консультації за умови їхньої системності та регулярності виконують, на нашу думку, такі важливі освітні функції: 1) фундаменталізації здобутих знань; 2) коригувальну; 3) формування відповідних фахових компетенцій; 4) узагальнення та систематизації; 5) мотивації навчальної діяльності.

Дидактична підготовка синхронної онлайн-консультації передбачає постановку мети та завдань відповідної консультації; структурування змістового наповнення; розробку стратегії використання інструментів програмного забезпечення платформи онлайн-консультацій; урахування психолого-педагогічних особливостей студентів, які виявляються в процесі дистанційної форми навчання. Особливо варто відзначити, що дидактична підготовка до онлайн-консультації відрізняється від підготовки до класичної лекції чи семінару насамперед через психолого-педагогічні особливості їх проведення.

Психологічні особливості сучасного студентства змінюються під впливом сучасного інформаційного середовища, чого не можна не враховувати під час підготовки до синхронних онлайн-консультацій. Науковці пропонують називати покоління сучасних студентів цифровим (Осипов, 2014), (Дронова, 2018). Цей термін застосовується для характеристики сучасних молодих людей, соціалізація яких за часом збіглася з періодом активного поширення інтернет-мережі та інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасне покоління студентів як цифрове здебільшого має такі психологічні особливості: 1) процеси сприйняття інформації базуються на візуальних образах і мають високу здатність перемикає увагу з одного об'єкта та інший; 2) пам'ять переважає оперативна, образна; 3) увага відзначається зниженням здатності концентруватися; 4) процесу осмислення інформації властиве зниження здатності до її систематизації, структурування, побудови

логічних зв'язків; 5) мислення переважає «кліпове», тобто таке, що характеризується швидкістю обробки інформації, сприйняттям короткого набору тез (кліпів), наявністю проблем із сприйняттям тривалої лінійної послідовності та однорідної інформації. Отже, сучасні студенти, оскільки тривалий час перебувають у цифровому оточенні, легко засвоюють програмне забезпечення, у великому обсязі використовують інформаційні технології, однак специфіка так званого «кліпового» мислення сучасної молоді, особливості сприйняття інформації та уваги потребують від викладача обов'язково врахування виділених психологічних рис студентів у процесі підготовки як до традиційних занять загалом, так і до синхронних онлайн-консультацій зокрема.

Наукове спостереження за навчальним процесом в умовах дистанційного навчання в межах дисципліни «Теоретичні проблеми синтаксису сучасної української мови» та анкетування студентів дало можливість установити, що найбільш доцільною та ефективною стає система синхронних онлайн-консультацій, які вважаємо за потрібно проводити:

1) перед початком вивчення певного розділу навчальної дисципліни, який об'єднує декілька взаємопов'язаних тем. Такі консультації мають на меті стимулювати навчальну діяльність студентів, мотивувати їх до серйозної самостійної роботи; зорієнтувати студентів щодо основних понять розділу, окреслити коло найважливіших теоретичних питань і дискусійних моментів; подати рекомендації щодо базової та додаткової літератури з пропонованого розділу; визначити специфіку виконання практичних робіт щодо формування відповідних фахових компетенцій, типовий алгоритм аналізу синтаксичних явищ тощо;

2) перед поточним контролем знань у вигляді контрольного заходу. Такі консультації виконують коригувальну функцію, оскільки дають можливість викладачу на підставі перевірених виконаних завдань практичних робіт та оволодіння теоретичним матеріалом поглибити в студентів розуміння сутності розглядуваних синтаксичних явищ, указати на варіантні кваліфікації з опертям на відповідну синтаксичну теорію, акцентувати їхню увагу на найбільш типових недоліках у процесі виконання синтаксичного або пунктуаційного аналізу синтаксичних конструкцій, а студентам поставити викладачу конкретні запитання та з'ясувати правильність самостійного виконаного завдання. Для того типу консультацій надзвичайно важливим стає науково-методичний супровід викладача самостійної роботи студентів;

3) після контрольного заходу, основним завданням яких стає систематизація здобутих теоретичних і практичних фахових компетенцій та запобігання типовим помилкам у подальшій навчальній діяльності студентів.

Важливо відзначити, що комунікативна взаємодія викладача та студентів загалом не вичерпується тільки синхронними онлайн-

консультаціями, оскільки будь-яка перевірка виконаних студентом завдань може являти собою дистанційну консультацію у вигляді відповідних коментарів викладача того чи іншого виду робіт. Більше того без таких попередніх зауважень-коментарів студенту самостійно складно виконувати подальші роботи та опанувувати навчальний матеріал.

Як приклад, наведемо приклади конкретних синхронних онлайн-консультацій, проведених зі студентами-магістрами спеціальності 035 «Філологія» за спеціалізацією 035.01 «Українська мова і література» під час вивчення розділу дисципліни «Теоретичні проблеми синтаксису сучасної української мови», присвяченому семантичним типам предикатів.

Першою синхронною онлайн-консультацією з пропонованого розділу власне розпочалося його вивчення. Викладач навів ключові слова розділу навчальної дисципліни й подав їх стисле тлумачення: функціонально-семантична концепція речення І. Р. Вихованця; семантичний предикат; валентність предиката; семантичні та морфолого-синтаксичні властивості різних типів предикатів (акціональних, процесуальних, статуальних, якості, кількості, локативності). Особливо наголошувалося на специфіці сучасного підходу до синтаксису в українській лінгвістиці та важливості розгляду семантичних типів предикатів для розкриття багатоаспектної сутності речення. Слід зазначити, що на платформі Moodle Чорноморського національного університету імені Петра Могили розміщені відповідна PowerPoint-презентація лекції та покликання на відолекцію <https://moodle3.chmnu.edu.ua/course/view.php?id=19098>

Друга синхронна онлайн-консультація проводилася після того, як студенти виконали завдання практичної роботи з пропонованої теми та отримали відповідні коментарі викладача. Кожен зі студентів під час онлайн-консультації виконував індивідуальне завдання щодо визначення семантичного типу предиката, демонструючи тим самим рівень засвоєння навчального матеріалу й сформовані фахові компетенції. Завдання, яке повинні були виконати студенти, сформульовано таким чином: *у поданому реченні визначте семантичний тип предиката, його валентність, простежте особливості реалізації предиката на формально-граматичному рівні речення.*

Студенти під час своїх відповідей спиралися на зразок виконання завдання, пропонованого викладачем та розміщеного заздалегідь на платформі Moodle Чорноморського національного університету імені Петра Могили. ЗРАЗОК: Незабаром Соломія з Остапом простували повз плавні до циганської оселі (М. Коцюбинський). У пропонованому реченні предикат *простували*, є акціонально-локативним, 3-валентним предикатом, оскільки прогнозує в семантико-синтаксичній структурі речення три аргументи: суб'єктну синтаксему *Соломія з Остапом*, дві локативні синтаксеми – шлях руху *повз плавні* та кінцевий пункт руху *до*

оселі. На формально-граматичному рівні речення предикат *простували* співвідноситься з простим особово-дієслівним присудком.

Викладач під час такої онлайн-консультації має змогу коригувати в реальному часі відповідь студента. Технічно цей процес реалізовувався за допомогою демонстрації екрана та використання віртуальної дошки, що забезпечує належну візуалізацію навчального матеріалу. Під час цієї ж онлайн-консультації викладач може окреслити вимоги до контрольної роботи із семантичних типів предикатів, а студенти поставити запитання з ще не з'ясованих питань.

Третя синхронна онлайн-консультація за розділом, присвяченому семантичним типам предикатів, проводилася після виконання контрольної роботи та її перевірки викладачем та являла собою аналіз контрольної роботи. Ця консультація стала підсумком у вивченні відповідного розділу навчальної дисципліни «Теоретичні проблеми синтаксису сучасної української мови» та покликана була узагальнити та систематизувати здобуті знання та сформовані фахові компетенції.

У результаті наукового спостереження над навчальним процесом було встановлено, що найбільша ефективність від проведення синхронних онлайн-консультацій досягається лише в тому разі, коли вони складають не менше 30 % від загальної кількості дистанційних занять.

Після завершення вивчення дисципліни «Теоретичні проблеми синтаксису сучасної української мови» з-поміж студентів було проведено анонімне анкетування з метою з'ясувати ефективність проведення синхронних онлайн-консультацій під час дистанційного навчання. Результати анкетування виявилися такими: 1. Чи є на, вашу думку, синхронні онлайн-консультації обов'язковим елементом дистанційного навчання: 1) так – 82 %; 2) ні – 18 %. 2. Якою, на Вашу думку, є основна мета синхронних онлайн-консультацій: 1) безпосереднє спілкування з викладачем та одногрупниками – 34 %; 2) можливість отримати відповідь на складні питання та розв'язати завдання, які викликали труднощі під час самостійної роботи – 42 %; 3) систематизація та узагальнення знань – 13 %; 4) мотивація навчальної діяльності – 11 %. 3. Що, на вашу думку, для проведення синхронних онлайн-консультацій є найбільш необхідним: 1) візуалізація навчального матеріалу – 27 %; 2) наявність відеозв'язку – 9 %; 3) робота з віртуальною дошкою – 15 %; 4) відеофіксація онлайн-консультації з метою повторного її перегляду в разі необхідності – 8 %; 5) усе назване вище – 41 %. Отже, більшість студентів визнає важливість та обов'язковість синхронних онлайн-консультацій для дистанційної форми навчання.

Результати підсумкового контролю теж доводять обов'язковість такої форми дистанційного навчання. Ситуація з дистанційним навчанням у досліджуваній групі складалася таким чином, що двоє студентів з групи через технічні проблеми з інтернетом не мали

можливості приєднуватися до синхронних онлайн-консультацій. Попри те, що ці студенти систематично самостійно працювали з навчальним матеріалом і своєчасно з ними викладач проводив асинхронні дистанційні консультації, під час іспиту вони виявили нижчий рівень знань та якість сформованих компетенцій, ніж ті студенти, які брали участь у синхронних онлайн-консультаціях.

Висновки та перспективи. Дистанційна форма навчання стає дедалі актуальнішою в сучасних умовах глобалізації суспільства та епідеміологічної ситуації. Зважаючи на специфіку дистанційної форми навчання, синхронні онлайн-консультації стають її обов'язковим елементом. Досвід проведення синхронних онлайн-консультацій в умовах дистанційної форми навчання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили в процесі викладання нормативних дисциплін циклу професійної підготовки магістрів з української мови та літератури свідчить про те, синхронні онлайн-консультації виконують низку важливих освітніх функцій: мотивації навчальної діяльності студентів; фундаменталізації здобутих знань; коригувальну; формування відповідних фахових компетенцій; узагальнення та систематизації знань. Синхронні онлайн-консультації є ефективними лише за умови їх систематичності й дотримання певних психолого-дидактичних вимог до їх проведення, зокрема йдеться про врахування певних психологічних особливостей сучасного покоління студентів як «цифрового», а саме потреби візуалізації навчального матеріалу, його систематизації та узагальнення. Віртуальним середовищем для проведення синхронних онлайн-консультацій може стати платформа онлайн-конференцій Zoom, технічні особливості якої цілком забезпечують повноцінне їх проведення. Пропонована система синхронних онлайн-консультацій сприяє ефективному вивченню відповідної навчальної дисципліни та підвищує якість освіти загалом. Для з'ясування ефективності проведення синхронних онлайн-консультацій під час дистанційного навчання було проведено анонімне анкетування студентів, за результатами якого більшість студентів визнало важливість та обов'язковість синхронних онлайн-консультацій для дистанційної форми навчання. Перспективним вважаємо розробку онлайн-курсів з навчальних дисциплін, передбачених відповідними освітніми програмами.

Література

Биков В. Технологія розробки дистанційного курсу : [навчальний посібник; за ред. В. Бикова, В. Кухаренка] / В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко та ін. – Київ : Міленіум, 2008. – 324 с.

Богачков Ю. Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми / Ю. Богачков, П. Ухань, Ю. Новіков // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 2. – С. 29–33.

Дронова Е. Технологии дистанционного обучения в высшей школе: опыт и трудности использования / Е. Дронова // Преподаватель XXI век. – 2018. – № 3. – С. 26–34.

Заболоцький А. Моделювання системи дистанційного навчання ВНЗ /

А. Заболоцький // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип.1. – Бердянськ :Бердянський державний педагогічний університет, 2016. – С. 94–99.

Назарко І. Використання засобів дистанційної освіти для підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ / І. Назарко // Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 03–04 квітня 2016 року. – Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2016. – С. 11–13.

Осадчий В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи / В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика. – Київ : Видавництво «ЕКМО», 2009. – Вип. 2. – С. 190–207.

Освіта. UA. 67 % українців негативно ставляться до дистанційного навчання (20.10.2020). – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/77047/>

Осипов М. Модель студента как представителя цифрового поколения / М. Осипов // Молодежь и наука : материалы конференции в 3 т. – Т. 1. – Ч. 1 / отв. за выпуск А. Тамаровская. – Красноярск : Сибирский федеральный университет, 2014. – С. 90–95.

Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. – Київ : Міністерство освіти і науки України, 2020. – 58 с.

Романовська О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ–ХХІ століть. Книга 4. Особливості академічного (університетського) підприємництва у США другої половини ХХ–початку ХХІ століть : [навчальний посібник] / О. Романовська, Ю. Романовська, О. Романовський. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. – 240 с.

Семенов М. Сервісний супровід дистанційного навчання в переміщеному університеті / М. Семенов. // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2017. – Вип. 3. – С. 295–302.

Сисоєва С. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України / С. Сисоєва, К. Осадча // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – Том 70. – № 2. – С. 271–284.

Шуневич Б. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки : [монографія] / Б. Шуневич. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 365 с.

References

Bykov, V. (2008). *Tekhnolohiya rozrobky dystantsiynoho kursu : navchalnyy posibnyk* [Distance course development technology]. V Bykov, V. Kukhareno (Ed.). Kyiv : Milenium [in Ukrainian].

Bohachkov, Yu. (2011). *Dystantsiynе navchannya shkolyariv – mozhlyvosti i problemy* [Distance learning of students – opportunities and problems], *Kompyuter u shkoli ta simiy – Computer at school and family*, 2, 29–33 [in Ukrainian].

Dronova, E. (2018). *Tekhnologii distantsionnogo obucheniya v vysshey shkole: opyt i trudnosti ispolzovaniya* [Distance learning technologies in higher education: experience and difficulties of use], *Prepodavatel XXI Vek– Teacher XXI century*, 3, 26–34 [in Russian].

Nazarko, I. (2016). *Vykorystannya zasobiv dystantsiynoyi osvity dlya pidvyshchennya efektyvnosti navchal'noho protsesu u VNZ* [The use of distance education to increase the efficiency of the educational process in higher education], *Innovatsiyni tekhnolohiyi v protsesi pidhotovky fakhivtsiv. Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi 03–04 kvitnya 2016 roku – Innovative*

technologies in the process of training specialists. Proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference on April 3–04, 2016, (pp. 11–13). Vinnytsya : Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet [in Ukrainian].

Osadchyy, V. (2009). *Suchasni tendentsiyi vykorystannya informatsiynykh tekhnolohiy u navchalnomu protsesi vyshchoyi pedahohichnoyi shkoly* [Current trends in the use of information technology in the educational process of higher pedagogical school], *Pedahohichnyi protses: teoriya i praktyka – Pedagogical process: theory and practice*, 2, 190–207. Kyiv : Vydavnytstvo «EKMO» [in Ukrainian].

Ospov, M. (2014). *Model studenta kak predstavitelya tsifrovogo pokoleniya* [Student model as a representative of the digital generation] *Molodezh i nauka : materialyi konferentsii v 3 t. – Youth and science : conference materials in 3 volumes, V.1 (Part 1)*, pp. (90–95). A. Tamarovskaya (Ed.). Krasnoyarsk : Sibirskiy federalniy universitet [in Russian].

Osvita. UA. (2020). *67 % ukrayintiv nehatyvno stavlyat'sya do dystantsiynoho navchannya (20.10.2020)* [67% of Ukrainians have a negative attitude to distance learning (20.10.2020)]. Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/school/77047/> [in Ukrainian].

Rekomendatsiyi. (2020) *Rekomendatsiyi shchodo vprovadzhennya zmishanoho navchannya u zakladakh fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity* [Recommendations for the introduction of blended learning in institutions of professional higher and higher education]. Kyiv : Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [in Ukrainian].

Romanovska, O. (2020). *Dosvid vyshchoyi osvity Spoluchenykh Shtativ Ameryky XX–XXI stolit. Knyha 4. Osoblyvosti akademichnoho (universytetskoho) pidpryemnytstva u SSHA druhoyi polovyny XX–pochatku XXI stolit : navchalnyy posibnyk* [The experience of higher education in the United States of America in the XX–XXI centuries. Book 4. Features of academic (university) entrepreneurship in the United States in the second half of the XX–early XXI centuries]. Kyiv : Natsionalny pedahohichnyy universytet imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

Semenov, M. (2017). *Servisnyy suprovod dystantsiynoho navchannya v peremishchenomu universyteti* [Service support of distance learning in the relocated university], *Vidkryte osvitnye e-seredovyshe suchasnoho universytetu – Open educational e-environment of a modern university*, 3, 295–302 [in Ukrainian].

Shunevych, B. (2005). *Dystantsiynе navchannya v systemi vyshchoyi osvity Yevropy ta Pivnichnoyi Ameryky : monohrafiya* [Distance learning in the system of higher education in Europe and North America]. Kyiv : Kyivskyy natsionalnyy universytet imeni T.H. Shevchenka [in Ukrainian].

Sysoyeva, S. (2019). *Stan, tekhnolohiyi ta perspektyvy dystantsiynoho navchannya u vyshchiy osviti Ukrainy* [Status, technologies and prospects of distance learning in higher education in Ukraine], *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya – Information technologies and teaching aids*, V 70, 2, 271–284

Zabolotskyy, A. (2016) *Modelyuvannya systemy dystantsiynoho navchannya VNZ* [Modeling of the system of distance learning at the university], *Naukovi zapysky Berdyans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky – Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 1, 94–99. Berdyansk : Berdyans'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Охарактеризовано дистанційну форму навчання у ЗВО як таку, що в сучасних умовах глобалізації та у зв'язку поширенням карантинних заходів в Україні є найбільш оптимальною. Визначено, що дистанційна форма у вишах характеризується низкою численних переваг, однак у ній закладено й значні

ризиків зниження рівня якості освіти порівняно з традиційною формою навчання. Обґрунтовано доцільність запровадження синхронних онлайн-консультацій у систему дистанційної освіти як обов'язкової її складової. Проаналізовано досвід проведення синхронних онлайн-консультацій в умовах дистанційної форми навчання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили в процесі викладання нормативних дисциплін циклу професійної підготовки магістрів з української мови та літератури. Запропонована система синхронних онлайн-консультацій покликана виконувати такі освітні функції: мотивації навчальної діяльності студентів, фундаменталізації здобутих знань, коригувальну, формування відповідних фахових компетенцій, узагальнення та систематизації знань. Закцентовано увагу на тому, синхронні онлайн-консультації є ефективними лише за умови їх систематичності й дотримання певних психолого-дидактичних вимог до їх проведення, зокрема йдеться про врахування певних психологічних особливостей сучасного покоління студентів як «цифрового», а саме потреби візуалізації навчального матеріалу, його систематизації та узагальнення. Віртуальним середовищем для проведення синхронних онлайн-консультацій може стати платформа онлайн-конференцій Zoom, технічні особливості якої цілком забезпечують повноцінне їх проведення. Для з'ясування ефективності проведення синхронних онлайн-консультацій під час дистанційного навчання було проведено анонімне анкетування студентів, за результатами якого більшість студентів визнає важливість та обов'язковість синхронних онлайн-консультацій для дистанційної форми навчання. Пропонована система синхронних онлайн-консультацій сприяє ефективному вивченню відповідної навчальної дисципліни та підвищує якість освіти загалом. Перспективним видається розробка онлайн-курсів з навчальних дисциплін, передбачених відповідними освітніми програмами.

Ключові слова: дистанційна освіта, синхронні онлайн-консультації, організація синхронних онлайн-консультацій, цифрове покоління студентів, віртуальне середовище дистанційної освіти, якість освіти.